

Распаўсюджваецца свабодна.

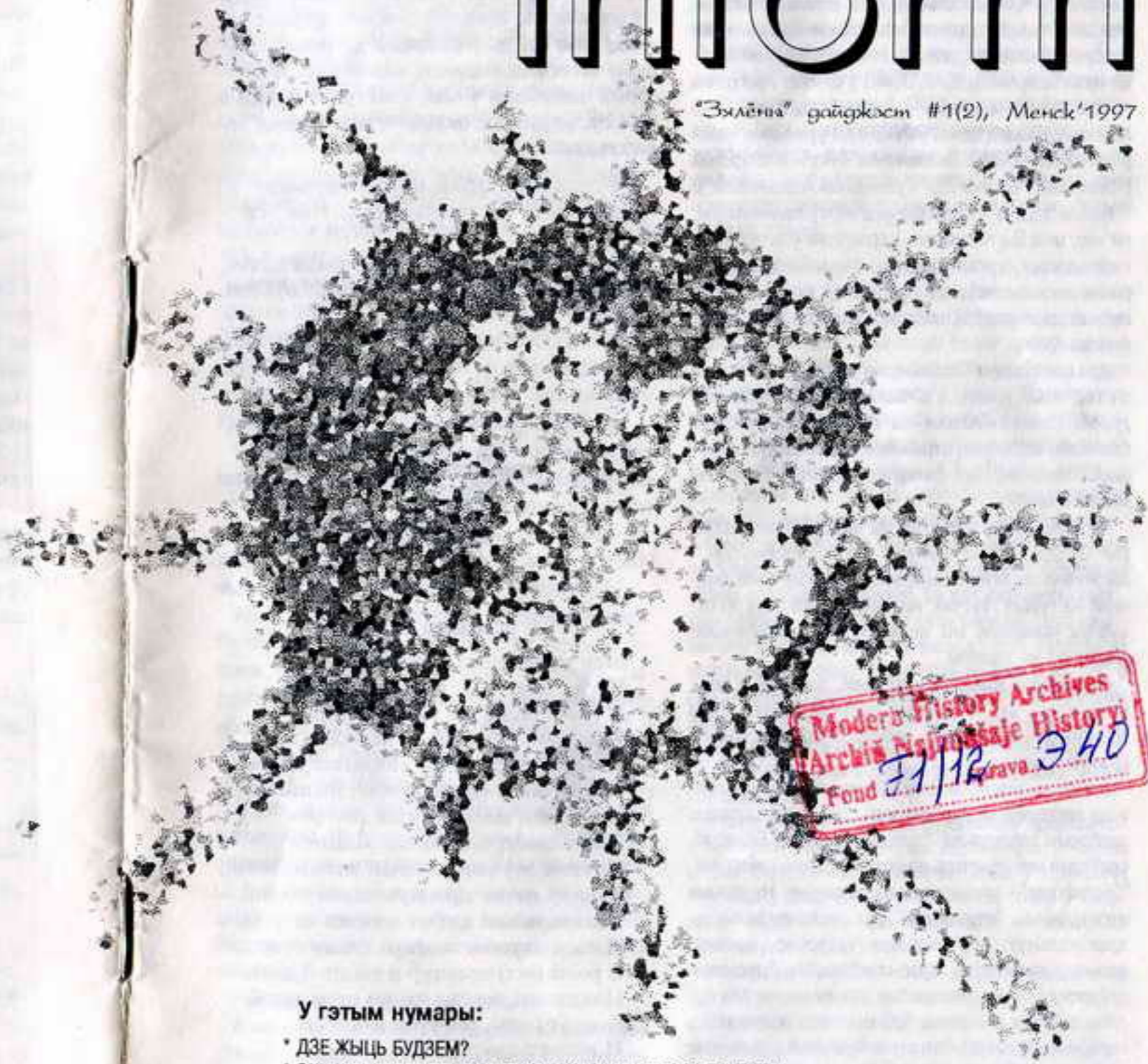

vytoki.net

Eco Inform

"Зялёна" дайджэст #1(2), Менск'1997

Modern History Archives
Archiw Nowojszej Historji
Fond 31/12, kawa. 340

У гэтым нумары:

- ДЗЕ ЖЫЦЬ БУДЗЕМ?
- ЭКАДОМ НУЛЯВОГА ЭНЭРГАСПАЖЫВАНЬНЯ ДЛЯ БЕЛАРУСІ
- АЭС В БЕЛАРУСІ? ДАВАЙТЕ ПОРАССУЖДАЕМ!
- "НІЧЫЯ ЧАЛАВЕЧАЯ ВОЛЯ НЯ МОЖА РАСПАРАДЖАЦЦА ЧУЖЫМ ЖЫЦЬЦЁМ"
- ЗНАЁМЦЕСЯ – НАШЫЯ СУСЕДЗІ
- ПАДЗЕІ, ДАКУМАНТЫ, ЗАЯВЫ, ЗВАРОТЫ, АНОНСЫ, АБ'ЯЎКІ
- КНІГАЗБОР, СЬВЕЖЫ ДРУК

Шаноўныя калегі, сябры!

Мы радыя прадставіць вашае ўвазе гэты друкаваны дайджэст, што выдаецца групай "Школа-2" па празтку "ЭкаІнформ". Аснова гэтага празтку — першае і пакуль адзінае экалагічнае выданьне на Беларусі, распаўсюджваемае па электроннай пошце пры падтрымцы ISAR/USAID у рамках праграмы "Насеньне дэмакратыі". Акрамя таго мы ўжо змяшчам матэрыялы ў INTERNET дзякуючы стварэньню Беларускіх Экалагічных Інтэрнэт-старонак ("Экалайн", "Школа-2", "Культурная Асацыятыва").

Наша задача — садзейнічаць інтэграцыйным (не, ня тое, што Вы падумалі...) працэсам у асяроддзі няўрадавых арганізацыяў, садзейнічаць вырашэньню экалагічных праблемаў праз прыцягненьне да іх увагі актывістаў, грамадзкіх і спецыялістаў.

Ідэя стварэньня "ЭкаІнформа" нарадзілася больш за год таму назад, і з тых часоў зроблена ўжо даволі шмат. Сёньня па электроннай пошце бюлетэнь штотымся атрымліваюць дзесяткі няўрадавых арганізацыяў Беларусі, Украіны, Расеі ды іншых краінаў.

На жаль, мінуў цэлы год, як выйшаў наш першы (№ 0) друкаваны выпуск. Лета, восень ды і нагэтулькі зацягнутае зіма зусім не былі беднымі на падзеі, хутэй, наадварот, але з-за аб'ектыўных чыньнікаў мы не маглі выпускаць нашае выданьне на палеры.

Мы шчыра дзякуем усім тым, хто быў з намі ўвесь гэты час, а таксама ўдзячны Sacred Earth Network за разуменьне і своечасовую падтрымку ў цяжкую гадзіну.

Бюлетэнь штотымся (але мы будзем спрабаваць падаваць голас часьцей). Усе, каго цікавяць праблемы навакольнага, "зялёнага" навіны з Беларусі, свабодна могуць стаць нашымі чытачамі і аўтарамі. "ЭкаІнформ" — разнаплянавае выданьне. На ягоных электронных "старонках" Вы можаце знайсці арыгінальную інфармацыю, інтэрвію, навіны, аюнксы, камэнтары, прэс-маніторынг. Друкаваны дайджэст больш абмежаваны матэрыяльна. Мы будзем з гэтым змагацца. Каб Вы маглі размесціць інфармацыю, якую бачыце актуальнай і якая мае адносіны да Беларусі, да рэгіёну, да нашай Зямлі. Вы займаецеся экадукацыяй? Абараняеце запаведнікі? Шукате партнёраў дзеля рэалізацыі сваіх праектаў? Пішыце! Калі Вы — лідэр недзяр-

жаўнай арганізацыі, спецыяліст, навуковец, журналіст, дзяржаўны чыноўнік або проста неабыхавы чалавек, дык "ЭкаІнформ" — Вашае выданьне! Калі Вы ня можаце падрыхтаваць матэрыял (артыкул, аюнкс мерапрыемства, абвестку) самі, але жадаеце дачынаць свае ідэі ды інфармацыю да вялікай колькасці чытачоў, адзінадумцаў, мажлівых партнёраў, — проста зв'яжыцеся з намі, і мы пасляшчамся з Вамі сустрэцца! Нас цікавіць любая "зялёная" інфармацыя.

І не судзіце нас строга: мы толькі вучымся. :-)
Акрамя таго, нас пакуль няшмат і мы ўсе — валенцеры.

Мы будзем вельмі радыя пачуць вашыя водгукі, разгледзець любыя прапановы аб супрацоўніцтве.

Жадаем Вам поспехаў!
"Школа-2"

С думою о весне

Мне нравится та дивная пора,
Когда цветы на яблонях белеют
И греет солнце с раннего утра,
И кажется, все люди молодеют.
А первый хрупкий ландыша цветок
Милее розы самой яркой, пышной,
И свежий мимолётный ветерок
Покачивает тоненькие вишни.
Кругом звучит весёлый птичий звон,
В эфир летит проснувшаяся песня.
Жизнь новая кипит со всех сторон,
И ей в огромном мире стало тесно.
С реки подует ветер в тёплый день,
Нахлынет освежающей прохладой.
Вокруг сады, цветущая сирень...
И ничего другого мне не надо.

Оксана САВЕЛЬЕВА.

(Спасибо нашим украинским коллегам за их "МЕЛП-Дайджест" с такими стихами и спасибо Оксане).

ДЗЕ ЖЫЦЬ БУДЗЕМ?

У апошні час у нашым пэрыядычным друку сталі зьяўляцца матэрыялы пра "саламяныя дамы" ("Строительная газета", часопіс "Дом и сад"), — мы знайшлі гэта добрым знакам і пасляшчаліся ўдакладніць дэталі.

У выніку размовы са старшынёй управы Беларускага аддзелу Міжнароднай Акадэміі Экалогіі Яўгенам Шырокавым высвятліліся на дзіва цікавыя рэчы: пачын даў свае вынікі, тэхналогія жыве і разьвіваецца на нашай зямлі! Тэхналогія зацікавіла дзяржаўныя ведамствы, працэс, як той казаў, пайшоў, і шмат у чым дзякуючы разуменьню і падтрымцы неабыхавых да справы людзей, такіх як Анатоль Нічкасаў — намесьнік міністра будаўніцтва і архітэктуры. Ужо сёньня распрацоўка праектавых рашэньняў дамоў (якія, дарэчы, усе будуць рознымі) вядзецца разам з заслужаным архітэктарам Рэспублікі Беларусь Аляксандрам Сабалеўскім.

У Беларусі мажлівая шырокая праграма будаўніцтва экадамоў — жыццё вымушае выбіраць экатэхналогіі. Больш за тое, адпаведныя структуры маюць даручэньне адміністрацыі прэзідэнта Беларусі на будаўніцтва дванаццаці дэманстрацыйных экадамоў — па два ў кожнай вобласці.

Але і сур'ёзных праблемаў застаецца нямала. Па-першае, у Беларусі пакуль толькі некалькі чалавек валодаюць асновамі гэтай тэхналогіі. Па-другое, з-за вядомых прычынаў, падрадчыя арганізацыі, прызычаныя да будаўнічых коштаў у 300 \$/кв. м, наўрад палажыць жаданьнем выконваць падобныя замовы. Але справы ідуць да таго, што мы можам стаць сьведкамі адраджэньня студэнцкага будаўніцтва: у гэным выпадку будатрады могуць атрымаць выдатнае поле дзейнасьці. І па-трэцяе, усё ж можна назваць набалелую і знаёмую праблему — нашую мэнтальнасьць. Мы ўжо так звыкліся з бэтам і жалезам, мы страцілі лёгкасьць...

Нам думаць, што з гэтым рабіць.

А ніжэй Вы можаце пазнаёміцца з некаторымі рэчамі падрабязней. Дзякуем Яўгену Шырокаву, ласкава прадставіўшаму гэтыя зьвесткі.

Аляксандар ЧЫРКОЎ.

ЭКАДОМ НУЛЯВОГА
ЭНЭРГАСПАЖЫВАНЬНЯ ДЛЯ БЕЛАРУСІ

Беларускі аддзел Міжнароднай Акадэміі Экалогіі разам з амэрыканскай няўрадавай арганізацыяй Solar Energy Int і нямецкай "Heimstadt Chernobyl" пры падтрымцы фонда ISAR летам 1996 г. у вёсцы Занарач пабудавалі першы ў СНД энэргазэаэкамаў straw-bale House, адпавядаючы прынцыпам устойлівага разьвіцьця і плянуе рухацца далей — пабудавалі першы ў Беларусі дом нулявога энэргаспажываньня, пры гэтым вельмі танна.

І менавіта таму ў Беларусі, што будаўнічая вытворчасць Рэспублікі, як і ўся эканоміка, перажывае крызіс. Натуральна, што ў бліжэйшы час будаўніцтва жыльля ў Беларусі стане прырытэнтнай галіною. На гэта ўжо выдаткоўваецца каля 800 млрд. рублёў з бюджэту краіны. Досьвед выхаду з эканамічнага крызісу краінаў, яго перажыўшых, сьведчыць, што выхад пачынаецца з ажыўленьня будаўнічай галіны, і ў першую чаргу, з будаўніцтва жыльля, на якое звязана звычайна каля 30% нацыянальнай эканомікі любой краіны.

Практыка паказвае, што дзеля ажыўленьня першаснага рынку жыльля неабходна, каб квадратны мэтар каштаваў ня болей за два сярэднемесяцовыя заробкі. Для Беларусі гэта значыць, што ажыўленьне ў будаўніцтве пачнецца, калі квадратны мэтар жыльля будзе каштаваць ня болей за 124 \$ або сярэдні заробак узрасьце да 200 \$. Паколькі другое (заробак) нерэальна, значыць, трэба зьніжаць сабекошт да 120 \$/кв.м з камунікацыямі, што патрабуе выкарыстаньня прынцыпова новых тэхналяяў.

І такія экатэхналяі, адпавядаючыя прынцыпам устойлівага разьвіцьця ўжо адаптуюцца ў нашай краіне Беларускім аддзелам МАЭ ў сумесных праектах з Solar Energy International (NGO з Каларада, ЗША) і нямецка-беларускай арганізацыяй "Дом замест Чарнобыля".

Экадом на Захадзе — гэта жытло, адпавядаючае "ўстойліваму разьвіцьцю" цывілізацыі, г. зн. такому разьвіцьцю, пры якім практычна не выкарыстоўваюцца неаднаўляемыя крыніцы энэргіі і рэчыва з аднаго боку, і не прыносячы шкоды прыродзе і здароўю чалавека, з другога. У ЗША, Швэцыі, Нямецчыне, Японіі ды іншых краінах ужо дзесяцігодзьдзямі экспloatуюцца камфартбельныя да-

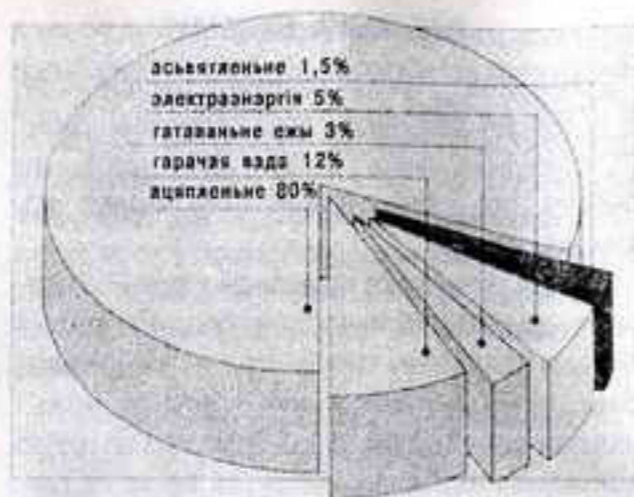
мы з нізкім і нават "нулявым" спажываннем энэргіі, без каналізцыйных сетак. У Стэкгольме болей за 10 гадоў пасляхова эксплуатаецца камфартабельны дом з басэйнам і вялізарным зімовым садом, ня маючы ня толькі каналізацыі, цепла- і электразабеспячэння, але й водаправода. Праўда, назваць такі экадом "народным" няк нельга – ён каштуе занадта дорага.

Фірма ISOMAX ужо пабудавала некалькі тысячаў дамоў у Польшчы, Фінляндыі, Нямеччыне з сістэмамі сонечнага ацяплення і назапашвання энэргіі і дамаглася таго, што дамы нулявога энэргаспажывання каштуюць не даражэй за мураванія.

"Народны экадом", які мы распрацоўваем, будзе мець сабекошт на ўзроўні 90 \$/кв.м, прытым падчас яго будаўніцтва выкарыстоўваюцца толькі мясцовыя даступныя экалагічна чыстыя прыродныя матэрыялы і энэргаашчадныя тэхналогіі будаўніцтва.

А так танна таму, што тэхналогіі базуюцца на выкарыстанні самых танных прыродных матэрыялаў – прэсаванай саломы або глінасаломы сумесі. Скарыстоўваецца салома, змочаная глінянай рошчынаю (90% – салома і 10% – гліна). Гэтая "мокрая" тэхналогія абагульняе 400 гадоў нямецкага досведу "Фэхвэркавага" (каркаснага) будаўніцтва ў прыродна-кліматных умовах, падобных да беларускіх.

Сутнасць тэхналогіі простая: на фундаманце ставіцца драўляны каркас (20 куб.м дрэва на 200 кв.м. жылыя на два ўзроўні), які запаяецца метадам пасоўнай апалубкі глінасаломнай сумессю, прытым цалкам (франтоны і міжстропільную прастору таксама). Гэта займае месяц, пасля крыецца дах і дом сохне (3–12 месяцаў у залежнасці ад надвор'я). Пасля гэтага дом тынкуецца і аздабляецца ў залежнасці ад густаў і мажлівасцяў гаспадара. Дарэчы, сцены таўшчыню 40–45 см валодаюць такой жа цеплаізаляючай здольнасцю як цагляныя таўшчыню 0,7 м, і шрагам іншых перавагаў: яны лёгка "дыхаюць" (ня блытаць з інфільтрацыяй), вырашаюць праблему радона, ня эмітуюць шкодныя рэчывы, зьвязаныя з цеплавой апрацоўкай і г. н. Такія дамы стаяць у Нямеччыне 3–4 стагоддзі і пасля сваёй "сьмерці" не ствараюць праблемаў з утылізацыяй будаўнічага сямецця. Энэргіі на пабудову такіх будынкаў выдаткоўваецца ў тысячы разоў меней у параўнанні з цаглянымі, і эксплуатацыйныя выдаткі на ацяпленне меншыя. Кваліфікацыя патрэбная толькі на пабудове каркаса і аздабленчых работах.

Размеркаванне энэргетычных патрабаў жытла (дзяржава Нямеччына, Крытца "Энэргавядавы дом", г. н. КІА/ЭЭФ...)

Яшчэ больш эфектыўна вытворчая "сухая" тэхналогія, вельмі папулярная цяпер у ЗША. Яна заключаная ў выкарыстанні прэсаваных саламяных блёкаў, якія могуць укладацца на рошчыну або выкарыстоўвацца ў якасці самаянсучага напаяльнага каркасных сценнаў (сухая тэхналогія "прашыўных" матаў). Трэба нагадаць, што будаўнічыя стандарты ЗША шмат па якім параметрам больш жорсткія за нашыя, а гэтая тэхналогія цалкам сертыфікаваная ў ЗША. Напрыклад, па вогнестойкасці яна цалкам адпавядае і нашым патрабаванням, а па цеплаправоднасці – у 3 разы лепей. Глінасаломная сумесі зьяўляюцца негаручымі матэрыяламі аж да 5% утрымання гліны пры ўмове, што гліна раўнамерна размеркаваная па аб'ёму. Тлумачыцца гэта лёгка – гліны ўтрымліваюць вялікую колькасць калійных злучэнняў, якія зьяўляюцца антыпірэнамі.

Вонкавая і ўнутраная аздоба сценнаў такіх дамоў не адрозніваецца ад звычайнай у ЗША. Такі дом можна пабудавать за тыдзень і аздабляць адразу, што й было прадэманстравана ў жніўні 1996 года ў Занарачы. Сцены такога дому пры таўшчыні 60 см мае супраціў цеплаперадачы ня меней за 10. І стаяць такія будынкi па 100 гадоў і болей.

Экадому з камунікацыяў патрэбныя толькі дарогі і электрасетка (калі не па кішэні дарагія сонечныя батарэі з электрааккумуляючымі сістэмамі). І каналізацыя, безумоўна, патрэбная, толькі не такая, як у нас. У ЗША ўжо даўно сертыфікаваны вельмі танныя лякальныя біялагічныя сістэмы ўтылізацыі гаспадарча-побытавых сьцекаў, працуючыя па прынцыпу "замкнутага цыклу" і не ствараючыя праблемаў ні зімою (да -50°C), ні летам (да +50°C), дазваляючыя карыстацца ўсімі дабротамі цывіліза-

цы пры дзёвюх умовах: у прыбіральню нельга зьліваць канцэнтраваную атруту і кідаць біялагічна нераскладваючыся рэчывы; плястык, некаторыя гатункі паперы і г. н. Плошча "біячыстых" – каля 200 кв.м, і ўсе выглядае як звычайны сад або гарод; разліковы час эксплуатацыі на сям'ю з 8 чалавекаў – каля 100 гадоў, пры тым ураджайнасць на гэтых дзёвюх сотках незвычайна высокая. Таксама можна выкарыстоўваць спецыяльныя кампостныя прыбіральні, распрацаваныя ў Швецыі і ЗША і скарыстоўваць кампост як таннае арганічнае ўгнаенне.

Ацяпленне (і кандыцыяванне) экадому звычайна складаецца з асноўнай і дапаможнай сістэмы. Асноўная, як правіла, мае сонечны калектар і цеплааккумулятар, назапашваючы цяпло па сутачным і сезонным цыклям. Канструкцыі могуць быць рознымі: у Швецыі і Нарвегіі аддаюць перавагу цвёрдацельным акумулятарам пад домам; у ЗША і Нямеччыне – вадкасным ўнутры дома (на 200 кв.м жылой плошчы – каля 15 тонаў вады). Звычайна такія сістэмы каштуюць нятанна, аднак іх можна зрабіць вельмі таннымі, скарыстоўваючы мясцовыя матэрыялы і камплектуючы: напрыклад, цеплавы акумулятар на дах экадому канструкцыі БО МАЭ каштуе ўсяго 50 \$/кВт вызначанай магутнасці і не баіцца замаразкаў. Абавязковай зьяўляецца сістэма рэкупэрацыі цяпла падчас вентыляцыі.

Дапаможнай ацяпляльнай сістэмай зьяўляецца звычайна камін або невялікая печка павольнага гарэння. Фірма ISOMAX скарыстоўвае ў якасці

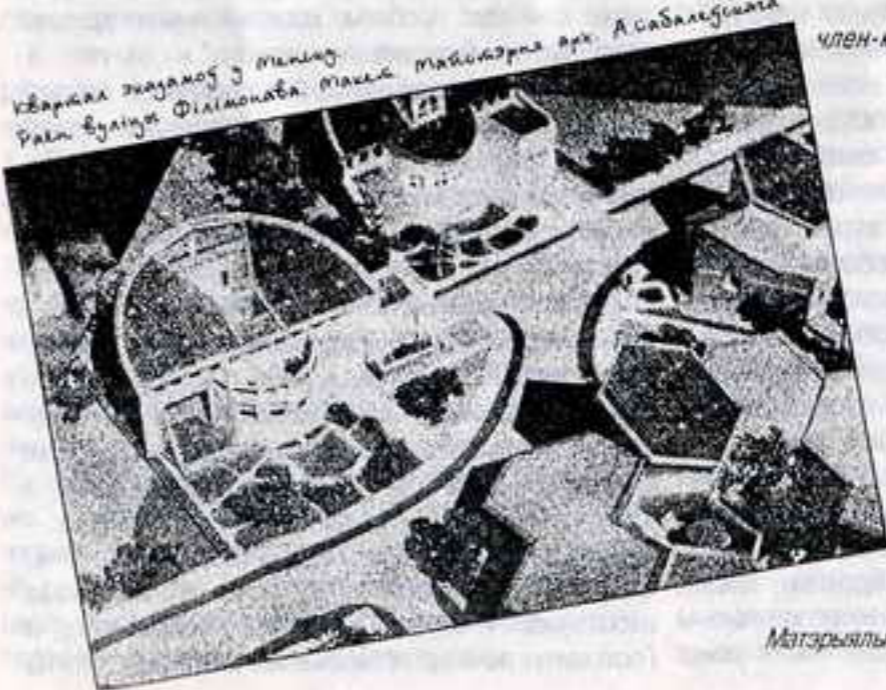
дапаможнай або "аварыйнай" сістэму электрападагрозу падлогі з выкарыстаннем начной электрычнасці магутнасцю 2 Вт/кв.м жылой плошчы.

У Беларусі першыя экадомы з саламяных блёкаў і глінасаломы (разам 18 будынкаў) можна пабачыць у в. Занарач. Глінасаломныя дамы будаваліся нямецкай дабрачыннай арганізацыяй "Дом замест Чарнобылю" сіламі нямецкіх і беларускіх валанцёраў для чарнобыльцаў.

Першы двухпавярховы экадом нулявога энэргаспажывання з саламяных блёкаў плянуецца пабудавать у Менску летам гэтага году і скарыстоўваць як Цэнтар перадачы экатэхналогіяў. Увогуле плянуецца пабудавать некалькі паказальных эксперымэнтальных МЖК – экавёсак на 40–100 экадомоў, абсталяваных альтэрнатыўнымі сістэмамі энэргазабеспячэння як заходніх, так і айчынных распрацовак. Жыхары экавёскі на працягу некалькіх гадоў будуць адказнымі за збор звестак аб працы розных альтэрнатыўных сістэмаў энэргазабеспячэння, пасля чаго будзе ясна, што падыходзіць для Беларусі, а што – не. Такім чынам, практычна без адмысловых інвэстыцыяў будзе атрыманы найкаштоўны для Беларусі досвед эксплуатацыі даступных людзям экадомоў нулявога энэргаспажывання ў яе кліматычных умовах, а таксама вырашаны сацыяльныя праблемы і зроблены першы значны крок на шляху ўстойлівага развіцця, без якога няма будучыні ні ў якой краіны, ні ў якога народу.

Яўген ШЫРОКАЎ

Старшыня Управы БО МАЭ,
член-кар. Міжнароднай Акадэміі Экалогіі

Міжнародная Акадэмія Экалогіі
(Беларускі аддзел)
220002 Беларусь, Менск,
вул. Веры Харужай, д.31-а, оф. 523
Тэл.: (375 172) 34-7527; Tel/fax: 20-9644
E-mail: eco@ecoprom.belpak.minsk.by

Solar Energy International
Ken Williams and Louie Saletan
PO Box 715 Carbondale,
Colorado 81623 USA
phone (970) 963-8855 fax (970) 963-8866
E-mail: sei@solarenergy.org

Матэрыялы падрыхтаваў Аляксандар ЧЫРКОЎ.

АЭС В БЕЛАРУСИ? ДАВАЙТЕ ПОРАССУЖДАЕМ!

18 апреля в Минском международном образовательном центре (IBV) состоялся очередной, уже четвертый по счёту, семинар из цикла "Природные ресурсы, возобновляемые источники энергии, окружающая Среда".

На протяжении этого года такие семинары проводятся каждый месяц по инициативе ММОЦ и Научно-технического центра "Нетрадиционная энергетика и энергосбережение" АНБ (НТЦ "НЭЭ" АНБ).

Апрельский семинар прошёл под девизом "АЭС в Беларуси? Давайте порассуждаем!" и назывался: "Ядерная энергетика: проблемы, решения".

Сейчас в Беларуси "ядерное лобби" в государственных структурах продвигает идею строительство от 2 до 7 АЭС, якобы остро необходимых для ликвидации недостатка в производстве энергии, и развернуло активную пропагандистскую кампанию, граждан страны убеждают в безальтернативности ядерной энергетике. Камень первой станции предполагается заложить до 2000 года, а её строительство завершить уже к 2003 году. Сторонники видят в строительстве АЭС выход из экономического, энергетического и даже экологического кризисов. Правильен ли такой выбор? В какую сумму обойдётся он Республике, и сколько он будет стоить с учётом всех негативных последствий?

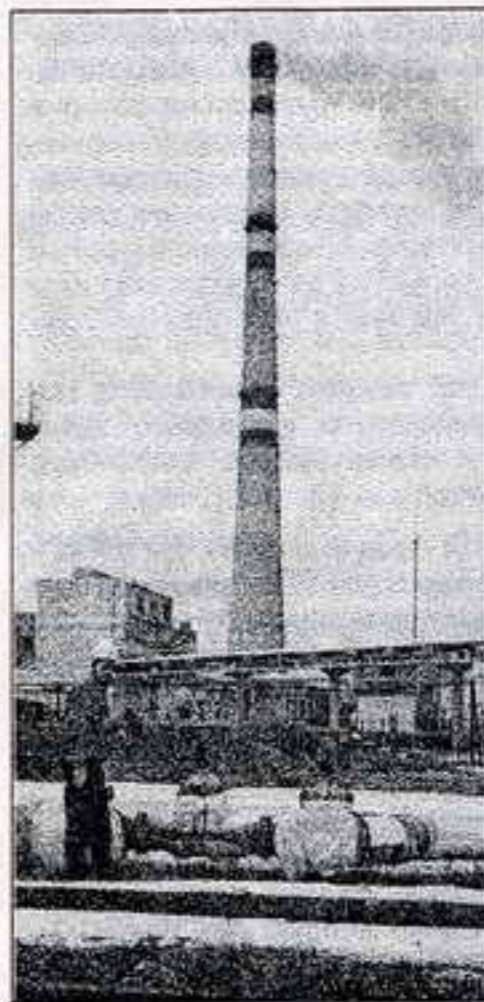
Семинар и был призван рассмотреть перспективы строительства АЭС в Беларуси в свете вопросов выбора площадки, обеспечения топливом, развития инфраструктуры, подготовки кадров, организации безопасной эксплуатации, снятия АЭС с эксплуатации, захоронения радиоактивных отходов. Он собрал около 30 специалистов, журналистов и людей, неравнодушных к данной проблеме. Такой, достаточно узкий, круг стал свидетельством ещё и психологических, и моральных проблем нашего общества, крайней озабоченности лишь вопросами повседневными. Как сообщили организаторы, приглашения были отправлены во все министерства, руководству профильных институтов, иным заинтересованным персонам и в СМИ. Роль государственной машины и её отношение к людям, желающим самим думать о своём будущем, достаточно ярко продемонстрировало полное игнорирование государственными чиновниками этой встре-

чи. Никто не пришёл представить позицию государственных органов и ведомств, за исключением одного представителя Нац. Собрания, сообщившего о проведении в мае "парламентских слушаний по вопросу строительства белорусской АЭС", и пригласившего туда специалистов и журналистов. Позже, в разговорах распространилась весть о том, что госслужащим просто запретили участвовать в подобных обсуждениях строительства АЭС...

Ну а организаторы семинара начали его проведение со своих кратких вступлений и демонстрации двух видеороликов: рекламного про АЭС "Торнхэс" в Шотландии и "Пространство Чернобыля" (российский) о последствиях развития ядерной энергетике. Как отметили организаторы – Василий Ермашкевич (директор НТЦ "НЭЭ" АНБ) и Виктор Балакирев (референт IBV):

"Нужно хорошо осознать тот факт, что "мирного" атома, как и "безопасных" АЭС, нет и не может быть. Ядерное топливо, находящееся в работающей АЭС, представляет собой потенциальную угрозу человечеству, требуют колоссальных затрат на его переработку и хранение после выгрузки... Опыт эксплуатации атомных электростанций в ряде государств Европы показал, что эйфория всеобъемлющего развития ядерной энергетике начала спадать ещё до чернобыльской Катастрофы. И люди, принимающие то или иное решение относительно строительства АЭС, должны знать не только то, что она вырабатывает необходимую им электроэнергию. Они должны знать и действительную её цену, а также комплекс проблем, который они не должны сваливать на будущие поколения..."

Конечно, и "традиционная" энергетика – не рай земной. Топливо-энергетический комплекс "даёт" 55–60% загрязнений в Республике. На минувших семинарах была представлена информация, что по статистике в 1992 г. на наши головы "вывалилось" 2 млн. 704 тыс. тонн различных вредных веществ. И тут есть достаточно показательный момент – выбросы от ГРЭС, ТЭЦ, котельных и т.д. в 1992 г. составляли 889 тыс.тон, в 1994 г. – 580 тыс. Это уменьшение имеет количественные, а не качественные причины. По официальной статистике потреблено энергии в 1990 г. – 49,2 млрд. кВт/ч, в 1996 – 32,2 млрд. Выработано же в 1990 г. – 39,5 млрд. кВт/ч, а в 1996 – 23,5 млрд. Т. е. наша тепловая энергетика из недостаточной стала избыточной. И это при том, что и Минтопэнерго, и Госкомитет по энергосбережению оценивают, что на

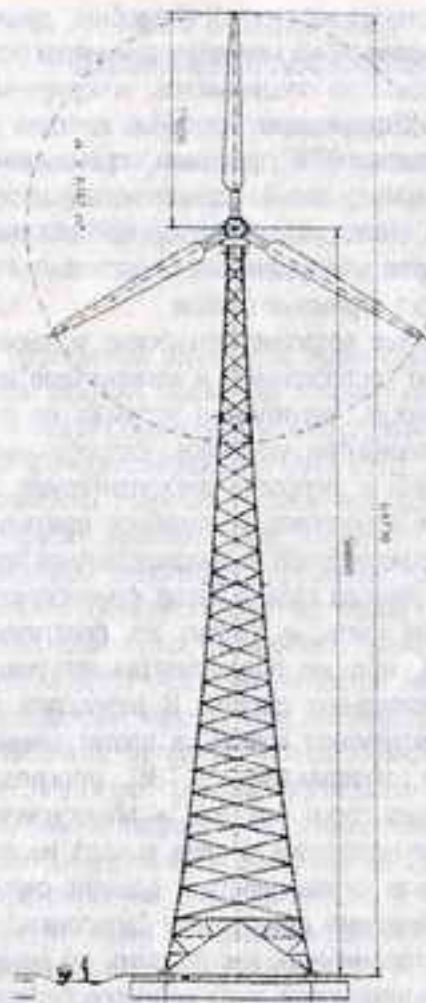
белорусских станциях можно производить не менее 44 млрд. кВт/ч. Однако за рубежом закуплено в 1995 г. – 7,2; а в 1996 – 8,6 млрд. кВт/ч. Тут действует ценовая политика.

К тому же, и это неоднократно звучало на апрельском семинаре, реальная стоимость электроэнергии, произведённой на АЭС – 1 500 \$ за 1 кВт/ч, на ТЭЦ – 1 150 \$. (Авторы проекта белорусской АЭС утверждают, что ядерная энергетика в 1,35 раза дешевле, чем тепловая (ГРЭС, ТЭЦ)). Говорилось и о том, что демонтаж АЭС после выработки 30-летнего ресурса обходится значительно дороже её строительства. Строительство же требует около 4 млрд. долларов... А по утверждению конструктора АЭС (теперь – директор института "БелРАД", член-корреспондент АНБ) Василия Нестеренко, вся инфраструктура "потянет" на 15-20 млрд. долларов. Проблема же утилизации отходов деятельности АЭС практически не решается. По некоторым сведениям, для этого наши "атомщики" планируют использовать отработанные соляные шахты в Солигорске.

Какая же есть альтернатива? И вообще, думают ли про это чиновники? На минувших семинарах остро звучало недовольство специалистов, игнорируемых государством. Поднималась проблема полного неведения направлений и программ, принимаемых государственными органами. Специалисты высказывали опасение, что выставленные бюрократами рамки сдержат развитие альтернативной энергетики и Республика понесёт огромные потери.

Так, две малые ветроэнергетические установки, заложенные по госпрограмме и копирующие иностранные образцы, значительно уступают по рентабельности вариантам установок, разработанным НТЦ "НЭЭ" АНБ и попросту дискредитируют это направление в энергетике. И подобное положение не только с ветроэнергией. А государственная программа учёта расхода газа и тепла финансируется только на одну треть, и, к тому же, практически бессмысленна, ибо не предусматривает реконструкции отопительных систем. В результате потребитель "закручивает краник" и платит меньше, горячая вода, возвращаясь в ТЭЦ, прогревает землю, топливо горит так же, а Минтопэнерго получает одни неплатежи. И для выхода из этой ситуации нельзя ограничиваться одними счётчиками, их необходимо обязательно "дополнять" не только регуляторами (что, как правило, не делается), но и криоизоляцией труб и энергосберегающими зданиями, ибо старые конструктивные материалы приводят к фактическим теплотерям, в 1,5-2 раза превышающим современные нормы. К тому же, из-за непродуманных решений обостряется жилищная проблема – горисполкомы не принимают дома, не оборудованные счётчиками...

До обеда продолжались выступления специалистов, а, по существу, достаточно затянутые доклады. Дискуссионный по запланированным позициям, как это, видимо, хотели провести организаторы, не вышло. И выступающие постарались основательно представлять своё мнение сразу по всем вопросам семинара. Спонтанно полемика стала разгораться только после обеда, но тогда журналисты и молодые "зелёные" уже разошлись. Впрочем, и полемикой назвать это было достаточно сложно, скорее обменом мнениями среди единомышленников, уточнением определённых позиций у активных противников строительства АЭС. "Активных" тоже достаточно традиционно для нашего общества. Как мне представлялось в начале проведения этого цикла семинаров, их организаторы планировали

сформировать таким образом действенную группу специалистов-энергетиков и "зеленых", решительно выступающую против "атомного лобби", предлагающую альтернативные варианты развития энергетики в Республике и реально влияющую на принятие решений властными структурами. Однако уже прошло четвертое мероприятие из запланированных двенадцати, а дальше разговоров дело не пошло.

Горько видеть, как взрослые разумные люди, прекрасно понимая гибельность очередной стратегической ошибки в развитии нашей страны, не могут предпринять все необходимые меры, ограничиваются только обсуждением в "узком кругу". Войти в рабочую группу, готовить необходимые документы, проекты и предложения, ставить свои подписи под ними и выносить это на обсуждение общества и власти, отстаивать свою позицию и добиваться принятия необходимых решений — всё это требует определённого мужества. К сожалению,

приходя один раз в месяц в уютные помещения ИВВ, участники семинаров так и не смогли самоорганизоваться в такую группу, спланировать свои действия или, хотя бы, просто оформить своё мнение в соответствующей резолюции и широко заявить о нём. И на последнем мероприятии уже весомо звучали аргументы о бесполезности подобных шагов, о том, что АЭС всё равно не построят из-за нехватки денег, тем более в такие нереальные сроки...

Сколько же ещё выдержит наше общество различных экспериментов по "закапыванию" денег, времени, сил и совести? Или этот, с АЭС, будет совсем последним?..

Максим КАПРАН.

P.S. По программе цикла на следующих семинарах должны быть рассмотрены возможности использования возобновляемых источников энергии: ветра, солнца, малых рек и водосброса, биомассы, перепадов давления и температур, низкопотенциального тепла и т. д.

Этим и другим вопросам будут посвящены предлагаемые Вашему вниманию семинары:

Май: Малая энергетика на природном и генераторном газе. Ценовая политика в энергетике.

Июнь: Биогазовые установки, производство органических удобрений, электроэнергии, теплоты. Социальные и экологические аспекты.

Июль: Ветроэнергетика Беларуси: энергетический потенциал, проекты, система государственной поддержки.

Август: Проекты эффективного использования солнечной энергии в Беларуси.

Сентябрь: Малая гидроэнергетика Беларуси: энергетический потенциал, проекты, система государственной поддержки.

Октябрь: Термогазодинамические энергоустановки: газо- и паротурбинные, турбодетандерные и теплонасосные установки.

Ноябрь: Экологическая ситуация в Беларуси.

Декабрь: Заключительный семинар: Опыт освоения малой и возобновляемой энергетики в развитых государствах и в Республике Беларусь. Пути развития этих работ. Рекомендации, предложения.

Желающие принять участие в работе семинаров могут обратиться к руководителям:

д.т.н. Василию Ермашквичу, директору НТЦ "НЭЭ" АНБ, к.ф.н. Виктору Балажиреву, референту ММОЦ

(т. (017) 270-7004),

к.т.н. Олегу Мухину, доценту БГПА.

Место проведения семинара:

пр. газеты "Правда", 11. Минский МОЦ (ИВВ).

"НИЧЬЯ ЧАЛAVEЧЯЯ ВОЛЯ НЯ МОЖА РАСПАРАДЖАЦЦА ЧУЖЫМ ЖЫЦЦЁМ"

У выніку Катастрофы на ЧАЭС 23% тэрыторыі Беларусі забруджаныя біялягічна актыўным ізатопам Цэзій-137 са шчыльнасцю забруджання вышэй за 1 Ки/кв. км 3-за працяглага пэрыяду палураспада і высокай хімічнай актыўнасці Цэзій-137 зьяўляецца даўгачасным ізатопам, і ў бліжэйшыя 300 гадоў радыкальнага паляпшэння радыяцыйнага стану чакаць ня трэба. Сёння на забруджаных тэрыторыях пражываюць 2 млн. 105 тысяч чалавек, у тым ліку каля 500 тыс. дзяцей.

Прадстаўляем вашай увазе інтэрвію нашай карэспандэнткі з Васілём Барысавічам Несьцяцэркам, член-карэспандэнтам Акадэміі навук Беларусі, прафэсарам, доктарам тэхнічных навук, дырэктарам Беларускага Інстытута радыяцыйнай бяспекі "БелРАД".

КАР: Вядома, што любое апраменьванне нясе шкоду. Праз 11 год пасля аварыі што мы маем?

ВН: Я ўважліва сачу за тым, што адбываецца. Рэгулярна чытаю матэрыялы назіранняў за ўздзеяннем радыяцыі на імунную, крыватворную сістэмы. Напрыклад, у Менску пражывае 31 тысяча чалавек, пераселеных у 1992–1993 г. Усе яны знаходзяцца пад сталым медычным кантролем. Згодна з апублікаванымі звесткамі гал. лекара Менска Рабека на рак лёгкіх яны хварэюць у 5,9 разоў часцей за мянаў, у 6 разоў часцей — на рак стрававальнага тракту, у 33,4 разы — шчытападобнай залозы. 31000 на фоне 1,7 мільёна мянаў — гэта добрая статыстыка.

Цяпер можна зьварнуцца да апошніх звестак Інстытута аховы мацярынства й дзяцінства, атрыманых у выніку назіранняў на працягу 6 год (за 3 гады перад аварыяй і 3 гады пасля яе): на 1000 родаў ёсць прыроджаныя парокі разьвіцця. Калі па краіне розьніца ў 2 разы павялічылася, дык у Чарнобыльскай зоне — болей за 20 разоў. І ніхто ня хоча наўпрост звязваць гэта з уплывам радыяцыі.

Грэсь Н.А., працуючая ў Інстытуце радыяцыйнай медыцыны, апублікавала вынікі абследавань-

ня дзяцей 10–12 год Лунінецкага і Хойніцкага раёнаў, прычым тых, хто ўсе гэтыя гады еў брудныя прадукты, г. зн. практычна глытаў гарачыя вуглі. Акрамя таго, што ў ніх адбылося абпальванне гартані з усімі выцякаючымі адсюль наступствамі, 42–45% дзяцей маюць або гастрыты, або язвы, але пужае іншае: адбываецца хуткае старэнне сьлізістай страўніка і яна атрафеуецца. Стан іх сьлізістай такі, быццам ім ужо 70 гадоў. Грэсь Н.А. гаворыць, што калі такімі тэмпамі гэта будзе працягвацца, дык нас чакае рэзкі ўсплеск рака стравуючых органаў.

Рэктар Гомельскага медінстытута, прафэсар Бандажэўскі абследаваў дзяцей Веткаўскага раёну. Пры дапушчальнай норме 70 Бк на 1 кг жывой вагі там ёсць дзеці, маючыя 800–1000, нават да 1500 Бк/кг. Яны вывучалі стан міякарда сэрца. Аказалася, што, калі замест каля ў арганізм ідзе цэзій, менавіта ў сардэчнай цягліцы яго назапашваецца ў 20 разоў болей за астатнія органы. Узнімае арытмію, зьмяняецца электраправоднасць сардэчнай цягліцы, мяняецца яе прадукцыйнасць, і, як наступствы, у 95% дзяцей ёсць праблемы.

Акрамя таго, ў ніх на сэмінары я слухаў даклад афтальмоляга. Выявілася, што 661 з абследаваных дзяцей маюць парушэнні з вачыма: або катаракта, або проста замутненне.

Прафэсар Кандрашэнка, псіхатэрапеўт, на працягу 10 год праводзіць маніторынг псіхічнага стану дзяцей і дарослых. І ён прыйшоў да высновы, што зараз у 42% нараджаючыхся дзяцей адбываецца адставанне ў разьвіцці на 3–4 гады. Кандрашэнка на добрым інструментальным узроўні зафіксаваў, што ў тканцы галаўнога мозга пры назапашванні цэзія адбываецца апраменьванне і, як наступства, арганічныя змены. І таму ў 42% дзяцей адбываецца адставанне ў разьвіцці псіхікі. Ён сьцьвярджае, што праз 3–4 гады вышэйшую адукацыю ў Беларусі атрымаюць ужо ня будзе каму.

Акрамя таго, па звесткам нашых цэнтраў у 500–600 населеных пунктах да 20% сельгаспрадуктаў харчавання перавышаюць дапушчальныя ўзроўні забруджання радыянуклідамі. За кошт гэтага насельніцтва заражоных тэрыторыяў атрымлівае ад 70 да 90% дозавай нарузкі (нутранае апраменьванне).

КАР: Мне цяжка зразумець тых людзей, якія ведаюць, на што ідуць, і працягваюць там жыць. Чым патлумачыць, на ваш погляд, такое наплявацельскае стаўленьне і да сябе, і да сваіх дзяцей?

ВН: Адсутнасьцю інфармацыі. Больш за тое, мы стварылі унікальную сітуацыю: дазволілі людзям жыць на забруджанай радыяцыйнай тэрыторыі побач з адкрытымі радыяактыўнымі крыніцамі.

Па апошніх зьвестках міністэрства аховы здароўя ўсё там паляпшаецца, ніякіх праблемаў няма, ня глядзячы на тое, што расьце лік захворваньняў.

КАР: Значыць лі гэта, што нашая адукацыя, мякка кажучы, знаходзіцца ў нездавальняючым стане?

ВН: Надрэчы я прачытаў публікацыю ў газэце, дзе бабулька тлумачыла, што радыяцыя ўжо пагніла й небяспекі ніякай няма. Тут ясна ўсё адразу. Хоць увялі ў школах, унівэрсітэтах курс "Асновы радыяцыйнай бяспекі", але я, ведаючы, на якім узроўні ідзе выкладаньне, назіраючы і маючы зносіны з людзьмі, маю права сказаць: як быў народ па гэтаму пытаньню непісьменны, так і застаўся.

Узьнікае пытаньне: каго вучыць? Дарослыя нагэтулькі кансэрватыўныя, што проста безнадзейна. І я прыходжу да высновы, што радыяцыйную граматы ў семі трэба рухаць праз дзяцей. Гэтым наш інстытут цяпер шмат займаецца.

КАР: Але людзей, жывучых на забруджаных тэрыторыях, неяк жа трэба абараняць. Наколькі я разумею праблему, іх ратаваць трэба.

ВН: Цяпер зьявіліся добрыя спектрометры выпраменьваньня чалавека, так званыя СВЧ-фатэлі, якія мы ставім у перасоўныя лябараторыі і за 3–5 хвілінаў вызначаем, колькі выпраменьвае цела чалавека, г. зн. даведваемся пра нутранае ўтрыманьне радыянуклідаў. А далей ужо ёсьць мэтоды для падліку дозавай нагрукі.

Але мала проста вызначыць. А што далей з гэтым рабіць? Напрыклад, калі ў чалавека ёсьць пэўная колькасьць радыянуклідаў у арганізме, мы раім спажываць такія пекцінавыя таблеткі як "Медетопект", зробленыя з натуральнага пекціна яблыкаў або буракоў. Гэтыя таблеткі ачышчаюць ня толькі страўнік, але й кроў. Паказана, што 60–70% рады-

януклідаў можна вывесці гэтымі таблеткамі за 20–25 дзёнаў.

Акрамя таго, існуюць сарбэнты і для жывёлы. Напрыклад, калі даваць іх каровам штодзённа, малако становіцца ў 2–3 разы чысьцейшае. Неабходна акультураваць выпасы, уносіць мінеральныя ўгнаеньні. Калі ў глебу ўнесці калій, фосфар, дык расьліна ў першую чаргу возьме калій; калі яго няма, расьліна возьме цэзій. Калі ў глебу ўнесці, напрыклад, 200 кг калійных і 100 кг фосфарных ўгнаеньняў, дык пераход радыянуклідаў зьменшыцца ў 10 разоў. Вось, напрыклад, шлях, як абараніць людзей.

Ясна, што самі людзі не справяцца. Гэта павінна дзяржава паклапаціцца. Абавязкова трэба вучыць пражываючых на забруджаных тэрыторыях людзей гатаваньню ежы. З малака ў вяршкі пераходзіць толькі 5% радыянуклідаў. Бярэцца, напрыклад, малако, у якім 500–600 Бк/л. Натуральна, яго дзеці не павінны піць. Робяцца зь яго вяршкі, у якіх застаецца ня толькі 40 Бк, але і ўсе мікраэлементы. Потым разбаўляюць іх вадою. Я летась размаўляў пра гэта з жыхарамі тых раёнаў. Яны мне адказвалі, што нават ня думалі, што можна так рабіць. Або, напрыклад, вы сабралі заведама "брудныя" грыбы. Вымачыце іх у салёнай вадзе 12–20 гадзінаў – 80% радыянуклідаў сыйдзе ў салёную вадку. Або, напрыклад, бульбу пачалі варыць. Даводзячы да кіпеньня, зьлейце 3 разы вадку. Гэта таксама зьмяняе колькасьць радыянуклідаў на 80%. Г. зн. ёсьць тэхналягічныя прыёмы, якім трэба навучыць.

КАР: "Медетопект", гэтыя таблеткі зьявіліся толькі цяпер, праз 11 год пасля аварыі?

ВН: У нашай краіне – так, а на Захадзе яны вядомыя ўжо вельмі даўно. Для прафэсіяў, напрыклад, зьвязаных з працаю з цяжкімі мэталюмі, гэтыя таблеткі ўваходзяць у рацыён харчаваньня. Гэта ня лекавы сродак, гэта харчовы дадатак, ён дзейнічае як радыяпратэктар і выводзіць радыянукліды з арганізму. Я назваў толькі адзін прэпарат, сёньня ёсьць і іншыя.

КАР: Ці ўсе меры былі зробленыя для абароны насельніцтва ў першыя дні пасля аварыі?

ВН: У першыя дні вельмі важна было абараніць

ад ёднага ўдару. Прычым адразу, а не праз тры дні. Гэта была бы 100% абарона. Праз тры дні можна было толькі ставіць "галачку", што праведзеная ёдная абарона. Я прапанаваў кіраўніцтву Рэспублікі 28 красавіка гэта зрабіць, але тады сказалі, што я панікую.

У часопісе "Крыніца" за 1990 год у № 5–7 ёсьць публікацыі маіх лістоў, напісаных у пэрыяд пачатку "Чарнобыльскай зры". Нашыя ўлады рабілі адсылкі да маскоўскіх спэцыялістаў, якія сьцьвярджалі, што нічога страшнага няма. Праўда, потым яны заявілі, што рабілі прафіляктыку, толькі выніковасьць яе была скрайне нясвоечасова.

КАР: Такое значынае стаўленьне да людзей існуе толькі ў Беларусі або такі самы стан справаў, напрыклад, на Украіне?

ВН: Я не так даўно быў на Украіне. Там рэалізуецца добрая ідэя, якую мы пачыналі і ў Беларусі – складаньне санітарна-экалягічных пашпартоў раёнаў. Мяне прыемна ўразіла, як на Украіне рашаюцца пытаньні. Там санітарна-экалягічны пашпарт зьяўляецца кіраўніцтвам да дзеяньня. Напрыклад, на СВЧ-фатэлі абсьледуюцца 100% насельніцтва. Яны даволі актыўна разгарнулі фармацэўтычную прамысловасьць і з посьпехам вырабляюць пекцінавыя таблеткі. Як і павінна быць, меры радыяцыйнай абароны прынятыя для кожнага чалавека.

У нас, нажаль, гэтага няма. Я разумею, што ў нас няма грошаў, але гэта ня значыць, што людзям трэба казаць, што там усё спакойна і можна вяртацца. Я разумею, што Беларусі вельмі цяжка адной выбрацца, і лічу, што ўсе краіны, займаючыя ядзернай энэргетыкай, павінны ліквідаваць гэтую бяду. Інакш права на далейшае разьвіцьцё атамная энэргетыка ня мае. Гэта небяспечная тэхналягія.

Неабходна мець закон, абараняючы пацярпелыя краіны ад чужой аварыі. Напрыклад, недалёка ад нас разьмешчана Ігналінская АЭС. Ня дай Бог, што здарыцца, хто будзе вяртаць страты? Толькі для ліквідацыі Чарнобыльскай аварыі па самых сьціпных падліках за трыццаць гадоў неабходна выдаткаваць 38 нацыянальных бюджэтаў. Ясна, што Беларусі гэтага не адолець. Але трэба тады патраба-

ваць ад тых, хто павінен дапамагчы. У першую чаргу ад Расеі як правапераемніцы.

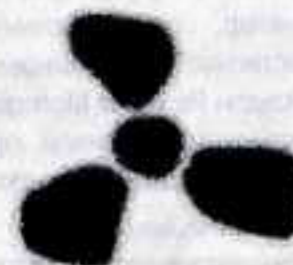
КАР: Якую праблему, на Ваш погляд, дзяржава павінна неадкладна вырашаць ужо сёньня?

ВН: За 11 гадоў пасля Катастрофы жыхары пацярпелых раёнаў Беларусі ўжо атрымалі болей за 70% прыжыццёвай дозы апраменьваньня.

Сёньня галоўныя дозавыя нагрукі людзі набіраюць праз прадукты харчаваньня. Я думаю, галоўнай праблемай, якую дзяржава будзе займацца ў бліжэйшыя 5 гадоў – гэта абарона ад прадуктаў харчаваньня, забруджаных стронцыям. Ён не выводзіцца з арганізму, а як і кальцый, ідзе ў костную сістэму. Гэта – апраменьваньне крыватворнай сістэмы і хваробы крыві.

Вялікую трывогу выклікае плутоній. Гэтая праблема ёсьць, і яшчэ не па адной беларускай вёсцы яе трэба вывучыць. Цэзій (гама-выпраменьваньне) можна зьмераць звычайным дазімэтрам. Стронцій (бета-выпраменьваньне) – прыборам "Сасна". А вось плутоній (альфа-выпраменьваньне) – не. З трох відаў апраменьваньня – альфа, бета, гама – альфа-апраменьваньне найболей небяспечнае. Прыбораў такіх у нас няма. Стацыянарныя прыборы каштуюць некалькі мільёнаў рублёў, яны недасупныя для насельніцтва. Хаця 95% дозавай нагрукі дае цэзій, а не плутоній; але такі падыход правільны, калі мы вядзем свае меркаваньні ад закону вялікіх лічбаў. А калі мы думаем пра канкрэтнага, жывога чалавека, тут па іншаму трэба падыходзіць. Кожны жыве на зямлі адзін раз. І нічыя чалавечая воля ня можа распараджацца чужым жыцьцём.

Вяла размову Ірына ЖЫХАР.

Международная научно-творческая конференция **"Проблемы экологии культуры и духовности"** состоялась 25-26 февраля в Минске.

В ходе конференции прошёл общий семинар на тему: "Проблемы, методы и перспективы экологии. Школа системного анализа", были представлены многочисленные доклады учёных и практиков, проведена дискуссия.

Большинство материалов опубликовано в сборнике. Среди прочих, там представлены доклады "Здравосозидательная экология, её основы и перспективы", "Экологическая культура и правовые гарантии граждан", "Экологическую культуру – в ранг государственной и правовой политики", "Концепция адаптации в контексте современной экологической ситуации", "Правовые аспекты формирования экологической культуры в постчернобыльский период", "Человечество, его энергетическое и экологическое будущее", "О целостном понимании посткатастрофных процессов на территориях, подвергшихся радиоактивному заражению", "Проблема метода в задачах глубинной экологии", "Авторская программа по биологии для средней школы как отражение идей "глубинной экологии", "Экологическое правосознание как составная часть экологической культуры" и др.

По вопросам приобретения материалов Конференции и для дополнительной информации обращаться к Алексею МИКУЛИЧУ:

220015 Беларусь, Минск, а/я 43. Контактный телефон: (017) 256-8272. Ниже (в рубрике ДЮМАНЬ...) представлена Резолюция конференции.

...

Источники информации для общественных экологических организаций

Под таким названием 5–6 марта в Гомеле был проведён семинар, организованный Республиканской общественной организацией "Эколайн" совместно с Фондом Развития Молодёжи и Международной неправительственной организацией "ECOLOGIA" при финансовой поддержке Фонда Дж. и К. МакАртуров.

По словам исполнительного директора РОО "Эко-

лайн" Сергея Антипова, целью данного семинара, первого в планируемом цикле, являлось улучшение доступа к источникам экологической информации для НГО Гомеля и области, описание возможностей использования в работе организаций ресурсов глобальной компьютерной сети Internet, объединение усилий местных экологических инициатив в решении локальных экологических проблем, оказание содействия НГО в поиске партнёров и потенциальных спонсоров. Теоретическое обсуждение поставленных вопросов дополнялось практическим знакомством с работой в компьютерной сети в режиме "on-line".

В семинаре участвовали представители около десяти местных организаций, в основном, молодёжных. Участники получили дискеты с полезной информацией и печатные материалы, которые смогут помочь им в дальнейшем.

...

"TERRATEC'97" – международная специализированная выставка.

Она проводилась 3–7 марта в Германии, в рамках известной Лейпцигской ярмарки. "TERRATEC" проводится один раз в два года и посвящена экологической проблематике. И на этот раз вниманию специалистов, гостей выставки были представлены новые технологические решения в области очистки промышленных выбросов, экологически чистого строительства, возобновляемых источников энергии и т. д.

По словам участника выставки Евгения Широкова, Председателя правления Белорусского отделения МАЭ, приведение промышленных технологий в соответствие с принципами устойчивого развития явилось основной идеей "TERRATEC'97".

Отрадно слышать о том, что наряду со всемирно известными фирмами-производителями на ней были представлены разработки белорусской фирмы "Соника" (технологии снижения выбросов NOx, технологии кавитационной обработки сточных вод), БелНИЦ "Экология" (территориальные комплексные системы охраны окружающей среды), БО МАЭ

(наработки в области технологий "straw-bale"). Как сообщил нам Евгений Широков, представленное нашими соотечественниками не оставило равнодушными дотошных специалистов и на выставке были завязаны перспективные деловые контакты с зарубежными коллегами.

...

"Белорусское благотворительное объединение "Союз Чернобыль" зарегистрировано в апреле 1997 г.

Оно является, по сути, зонтичной структурой для ряда организаций, таких как Белорусский социально-экологический союз "Чернобыль", Белорусский комитет "Дети Чернобыля", Минская общественная организация переселенцев "Шаг от Чернобыля", Гомельская областная организация "Беда детей Чернобыля", Белорусская Академия экологической антропологии и др.

Целями "Союза Чернобыль" являются поддержка наиболее важных программ по оздоровлению и реабилитации детей-"чернобыльцев", участие в разработке и реализации международных и национальных программ всесторонней помощи пострадавшим от чернобыльской Катастрофы и других ядерных инцидентов, выступление против экологически- и экономически необоснованных проектов строительства новых атомных станций, содействие разработке предложений по улучшению социальной и радиационной защиты населения Республики Беларусь и многое другое.

Как заявил президент нового объединения писатель Василь Яковенко, идея создания подобной структуры возникла у представителей общественных организаций ещё несколько лет назад, но в силу ряда причин была реализована только теперь. Союз призван представлять интересы входящих в него объединений на национальном и международном уровнях.

Для контактов:

220002 Беларусь, Минск, ул. Кропоткина, 44, оф. 511
тел. (375 172) 34-2241 факс: (375 172) 10-1880

...

21–22 апреля 1997 г. в Минске состоялся семинар **"Роль общественности в формировании политики устойчивого развития"**.

Семинар был организован Республиканской общественной организацией "Эколайн" при поддержке Фонда Green Forum (Швеция) и московского представительства Фонда МакАртуров.

На семинар были приглашены представители государственных органов Республики Беларусь, экологических партий и общественных организаций, представители фракции зелёных Шведского Парламента, общественных объединений из России, Эстонии, Швеции. В ходе семинара были рассмотрены вопросы участия общественных организаций в решении экологических проблем, необходимые законодательные и иные предпосылки обеспечения эффективности этого участия. В частности, был обсуждён опыт Центра общественной экологической экспертизы (Москва), организации "Эколайн" (Минск), партии зелёных Швеции и других организаций.

Участники семинара выступили с докладами о проблемах устойчивого развития, роли органов местной власти в решении экологических проблем, сравнительным анализом ситуации в области экологических прав в странах с переходной экономикой.

23 апреля желающие смогли принять участие в семинаре по проблемам общественной экологической экспертизы, проведённом "Эколайном" и Московским Центром общественной экологической экспертизы. Во время семинара состоялась презентация книги "Экологическая экспертиза и ОВОС в Беларуси: анализ возможностей участия в принятии решений и рекомендации для общественности".

...

Материалы раздела подготовил
Александр ЧИРКОВ.

Резолюция

Международной конференции "Проблемы экологии культуры и духовности"

25–26 февраля 1997 года, г. Минск

Участники Конференции отмечают, что за последние годы имеет место ухудшение состояния окружающей среды, уменьшение охранных мероприятий, что ведёт к значительному превышению допустимых уровней загрязнения окружающей среды как в городах, так и в сельской местности. Это ведёт к повышению антропогенного воздействия на живые организмы, в том числе человека. Как следствие этого может быть расценен рост заболеваемости населения, сокращение средней продолжительности жизни и другие негативные факторы. В ходе дискуссий высказана обеспокоенность возможным строительством атомных электростанций в Беларуси.

Участники Конференции считают, что уменьшению этих отрицательных воздействий может способствовать:

1. Усовершенствование законодательной базы в Беларуси, России и Украине в области охраны окружающей среды и социальной защиты прав человека.
2. Выделение финансовых и материальных ресурсов на разработку и внедрение технологий, уменьшающих загрязнение объектов окружающей среды.
3. Создание условий для расширения исследований в области экологии и усовершенствования экологического мониторинга.
4. Просить Министерства по чрезвычайным ситуациям проанализировать имевшие место аварии в республиках и подготовить концепцию прогноза экологических катастроф.
5. Государственным структурам идти на контакты с общественными организациями в деле защиты окружающей среды.
6. Совершенствовать роль воспитания и образования в области гармонии взаимоотношений между природой и человеком. Считать целесообразным обобщить и распространить опыт работы школы "Экополис, культура и здоровье" (г. Мозырь) и др.
7. Обеспечить сопряжённость различных на-

правлений в экологии — юридического, медико-биологического, гуманитарного и др.

8. Возобновить передачу "Экомир" на телевидении.
9. Министерством здравоохранения, образования, культуры особое внимание обратить на обеспечение условий для развития детского организма, обеспечения полноценным питанием и формирования у детей экологической культуры.

10. Считать необходимым обсудить на специальной конференции проблемы целесообразности строительства атомной электростанции.

11. Поручить обществу "Экологическая культура" (отв. Н.Е.Цыбаков) подготовить проект закона по экологической культуре.

12. Выразить благодарность Фонду фундаментальных исследований, Министерству природных ресурсов и защиты окружающей среды и Минско-Беларусской Епархии за материальную помощь в проведении Конференции.

Принята единогласно.

У минулым годзе друкаваны "Экаінформ" (№ 0) паведамляў пра тое, што ў кіраўніцтва краіны ўзьнікла жаданьне "навести парадак" з дабрачыннымі чарнобыльскімі фондамі:

"Резкой критике Александр Лукашенко подверг систему получения и распределения гуманитарной помощи, поступающей из-за рубежа, которая сейчас сконцентрирована в руках различных общественных организаций. Президент потребовал в трехмесячный срок провести перерегистрацию "чернобыльских" организаций и разработать механизм, с помощью которого распределение гуманитарной помощи было бы взято под государственный контроль." (20 красавіка 1996 г.)

Праз год гэтае жаданьне пачало матэрыялізавацца. На жаль, рамкі нашага друкаванага дайджэсту не дазваляюць дастаткова поўна асьвятліць гэтыя падзеі, больш падрабязна мы падалі іх у электронным варыянце. Тут жа Вашай увазе прадастаўлены толькі афіцыйныя дакумэнты пацярпелага боку, ды й тое ня ўсе:

**РЕЗОЛЮЦИЯ
V Конференции Белорусского
благотворительного фонда
"Детям Чернобыля"**

Конференция обращается к Президенту, Парламенту, и правительству Республики Беларусь с требованием безусловного выполнения Государственной Программы по Чернобылю, незамедлительной отмены тех указов и постановлений, которые ограничивают законные права граждан, пострадавших в результате аварии на ЧАЭС.

Конференция обращается к народам мира, правительствам и неправительственным организациям, ко всем людям доброй воли с призывом проявить чувство гуманности и милосердия к жертвам Чернобыльской катастрофы, содействовать расширению гуманитарной помощи детям Чернобыля, поддерживать гражданские инициативы, направленные на гуманитарное сотрудничество между народами.

Конференция обращается к гражданам Республики Беларусь с призывом продемонстрировать солидарность с теми, кто стал жертвами Чернобыля и преступной политики, приведшей к тяжелейшим последствиям для жизни и здоровья сотен людей, и принять участие в акциях памяти, скорби и протеста 26 апреля 1997 года.

Республиканская Конференция ББФ "Детям Чернобыля" считает, что враждебное отношение государственных структур к деятельности независимых демократических гражданских гуманитарных инициатив продиктовано стремлением власти:

- подчинить государству все международные гуманитарные контакты и распределять гуманитарную социальную помощь от имени государства;
- поставить под жесткий контроль государства прямые связи между людьми, организациями и общественными структурами Беларуси и за рубежом;
- ограничить возможность влияния ценностей демократического мира на общественное сознание, на взгляды людей и на их мировоззрение, добиться монопольного манипулирования сознанием населения;
- разрушить сложившееся у многих людей Беларуси представление о том, что негосударственная система социальной взаимопомощи и человеческой солидарности способна эффективно решать проблемы людей в общегосударственных масштабах.

Конференция отвергает такую государственную политику в отношении гражданских инициатив.

Конференция от имени тысяч членов ББФ "Детям Чернобыля", от имени сотен тысяч людей, получивших гуманитарную поддержку Фонда, требует прекратить преследование независимых общественных организаций, фабрикации ложных обвинений против них и их руководителей, разрушение международных гуманитарных связей, созданных усилиями тысяч простых людей, унижение и оскорбление наших сограждан, которые отдают своё здоровье, своё личное время, свои силы, чтобы помочь жителям Беларуси пережить это тяжёлое время.

**Принято на Конференции Белорусского
благотворительного фонда "Детям Чернобыля"**

12 апреля 1997 г. единогласно.

Источник информации: "Беларуская Маладзёжная" № 14(122)

**О прекращении благотворительной
деятельности "СИТИХОУП"**

Посольство США в Беларуси и организация "Ситихоуп Интернашнл" с сожалением сообщают о прекращении своей гуманитарной деятельности в Беларуси, на протяжении шести лет осуществлявшейся на благо граждан этой страны.

5 апреля 1997 г. был доставлен последний груз гуманитарной помощи "Ситихоуп" — медикаменты и медицинский инвентарь для белорусских больниц, детских домов и домов младенца — общей стоимостью свыше 4 миллионов долларов. Решение прекратить деятельность "Ситихоуп" было принято в ответ на невозвращение белорусскими властями денежных средств, изъятых у белорусского партнёра "Ситихоуп" — организации "Экспресс Надежда".

В сотрудничестве с "Экспресс Надеждой" "Ситихоуп" доставила в Беларусь продукты питания, предоставленные Министерством сельского хозяйства США, на многие миллионы долларов. Однако с марта 1996 г. белорусские налоговые органы предпринимали попытки обложения предоставляемой помощи налогом. Несмотря на неоднократные обращения правительства США от имени "Ситихоуп" белорусские власти в прошлом году изъяли более 349 тысяч долларов со счёта "Экспресс Надежды". Более того, такое стремление является

очевидным нарушением Двустороннего договора о помощи, заключённого Соединёнными Штатами Америки и Республикой Беларусь 18 июля 1996 г., в соответствии с которым налогообложение гуманитарной и технической помощи исключается.

С января месяца правительство США неоднократно обращалось к белорусскому правительству с предложением вернуть денежные средства, изъятые у "Экспресс Надежды", подчёркивая, что в противном случае благотворительная деятельность "Ситихоуп" в Беларуси будет поставлена под угрозу. Помимо этого, преподобный Пол Мор, президент "Ситихоуп", встретился лично с президентом Лукашенко 6 февраля 1997 г. с тем, чтобы попытаться решить этот вопрос. Как заявил преподобный Мор в интервью газете "Советская Беларуссия" (опубликовано 26 февраля 1997 г.), разрешить эту проблему способно только высшее руководство Беларуси.

В письме, присланном 3 февраля 1997 г. Михаилом Сазоновым, первым заместителем руководителя администрации президента, на имя посла США Кеннета Яловица сообщалось, что правительство Беларуси будет полностью следовать положениям Договора о двусторонней помощи, подписанного президентом Лукашенко 7 февраля 1997 г. и получившего силу закона, и вернёт изъятые средства "Экспресс Надежде". Деньги так и не были возвращены, и со стороны белорусских властей не поступало никаких сведений о том, когда это может быть сделано, несмотря на повторные обращения правительства США.

"Ситихоуп" вынуждена пойти на меру, которой на протяжении последних месяцев рассчитывало избежать, — прекращение своей деятельности. Правительство США и "Ситихоуп" сожалеют, что программу, принесшую пользу стольким нуждающимся белорусским гражданам, приходится закрывать из-за невыполнения правительством Беларуси своих обязательств. В случае возвращения правительством Беларуси изъятых средств "Ситихоуп" и правительство США рассмотрят возможность возобновления гуманитарной деятельности этой организации в Беларуси.

Информация предоставлена
Информационной службой посольства США.

Надоечы "Школа-2" атрымала электронны бюлетэнь "МЕЛП-Дайджест", дзе мы знайшлі нямала цікавай інфармацыі і вырашылі на аснове гэтых матэрыялаў пазнаёміць нашых чытачоў з яго выдаўцамі — **Маладзевай Экалягічнай Лігаю Прыдняпроўя (Украіна):**

Молодіжна Экологічна Ліга Придніпров'я — неурядова організація, що об'єднує представників молоді Дніпропетровська, Кривого Рогу, Новомосковська, Павлограда й Дніпродзержинська. Більшість з них — студенти ВУЗів.

Люди, які входять до складу МЕЛП, дійсно за-безпечені екологічною ситуацією в регіоні. Вони впевнені: поліпшити стан довкілля можна тільки спільними діями. МЕЛП розглядає екологічну проблему з різних боків і вважає, що культурний та освітній аспекти охорони довкілля є не менш важливими, ніж технологічний, економічний та політичний.

Наша організація офіційно є колективним членом Української Молодіжної Екологічної Ліги та УЕА "Зелений Світ", також міжнародних організацій: Youth and Environment of Europe, Environmental Youth Forest Action, Youth Musicants of Europe тощо.

МЕЛП була заснована в 1994 році. З того часу за участю Ліги проведено чимало заходів, серед яких літній екологічний табір "Оріль-94", фестивалі "Зелена карета" та "Орільська скарбниця", цілеспрямовані екологічні походи по Придніпров'ю та Криму, концерти пам'яті Чорнобильської катастрофи. Також організовано серію прямих передач на радіостанції "Мрія", низку концертів класичної та сучасної музики, численні семінари з питань Екологічного розвитку, альтернативної енергетики та винахідництва. МЕЛП брала участь у записі компакт-диску "Source" у рамках проекту "Молоді музиканти Європи".

Молодіжна Ліга працює у співробітництві з екологічною асоціацією "Зелений Світ", об'єднанням винахідників "Тедпол", еколого-культурологічною організацією "Зелена вітальня". Усі, кого цікавить будь-який аспект діяльності МЕЛП, можуть стати нашими партнерами.

Проект "Розвиток мережі молодіжних неурядових організацій в Придніпров'ї"

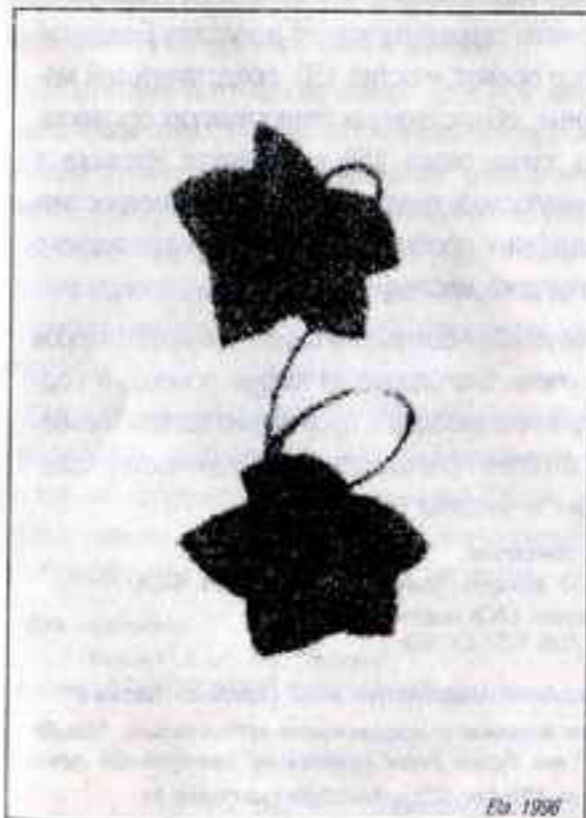
Восени минулого року Молодіжна Екологічна Ліга Придніпров'я розпочала проект "Розвиток мережі неурядових молодіжних організацій у Придніпров'ї" при сприянні ISAR/USAID.

В рамках цього проекту видаватиметься бюлетень "МЕЛП-Дайджест", будуть проводитись семінари з загальних екологічних питань, менеджменту та інформаційно-технічної підтримки НГО. Екологічним громадським неурядовим організаціям буде надаватися можливість безкоштовного користування послугами електронної пошти RELCOM завдяки підключенню до нашого серверу.

Як результат проекту планується створення неприбуткового інформаційно-сервісного центру для неурядових організацій Придніпров'я.

Павло ХАЗАН, голова МЕЛП.

Україна, Дніпропетровськ 320106 а/с 44
тел: 0562 270194 факс: 0562 273425
e-mail: emvi@melp.dp.ua

Ек 1998

Курси практычнага пермакультурнага дызайну праводзіць 15–29 жніўня 1997 г. Экалягічны адукацыйны цэнтар "Экадом".

Праграма курсаў складаецца з кароткай тэарэтычнай і асноўнай, практычнай часткі — практавання (пермакультурны дызайн) невялікай дзялянкі тэрыторыі пад Менскам. Курс лекцыяў будучы чытаць Скот Пітман (Scott Pitman), заснавальнік і дырэктар Permaculture Drylands Institute (USA), і Джо Буллак (Joe Bullak), (ЗША).

Праз лекцыі ўдзельнікі замацоўваюць сістэмны падыход да вырашэння шэрагу экалягічных праблемаў і набудуць навыкі ў выкарыстанні ўстойлівых тэхналягіяў дзеля навакольнага. Праца на канкрэтнай дзялянцы і зьдзяйсненне сабсага практычнага дызайну, пабачыць яго непасрэднае вынікі. Акрамя таго дзялянка, пераплянаваная па ходу курсаў, стане першым у Беларусі доследным пермакультурным гародам.

Пасьляхова скончыўшы курс атрымаюць сэртыфікаты.

Зьвяртайцеся да:

Ірына Сухі і Андрэй Збароўскага
Беларусь 220012, Менск, пр.Ф.Скарыны, 76-18.
тэл./факс: (+375 172) 32-4544
E-mail: ecohome@nsys.minsk.by
nextlife@glas.apc.org

Правядзеньне чарговага **дзіцячага экалягічнага летніка на возеры Швакшты** (што блізу Нарачы) плянуе напрыканцы жніўня маладзевая аб'яднаньне "Нэксст Стоп — Нью Лайф".

За мэта летнік мае падрыхтоўку з 15–16 гадовых падлеткаў будучых трэнераў па экалягічнай адукацыі. У летніку прымуць удзел каля 30 чалавек, бальшыня зь якіх — гэта дзеці са школы-інтэрната "Бярэзіна".

Плянуецца таксама архэалягічна-экалягічны летнік у Берасьці, дзе яго удзельнікі на працягу месяца пад кіраўніцтвам прафэсійнага архэаляга будучы дасьледваць таямніцы базільянскага манастыра, сумяшчаючы гэта з пазнаньнем таямніцаў прыроды. Будучы праведзены таксама палявыя летнікі ў рамках праграмы Асацыяцыі "Дзеці па-за сьценамі".

Квардынатар экалягічных праграмаў Ірына БЕЛАЯ.
220006 Менск, вул.Сямёнава, 28-250. "Нэксст Стоп — Нью Лайф"
Тел./факс: (017) 221-8179.

АЛЬБА-ПАРК**Экологический лагерь Белорусской Ассоциации студентов-архитекторов.**

Несвиж – один из самых старинных городов Беларуси. Расположен он в 100 километрах в юго-западном направлении от Минска. Расцвет Несвижа как культурного центра приходится на XVI–XVIII века, когда он был столицей князей Радзивиллов.

Архитектурное наследие города неповторимо и разнообразно. В период правления Радзивиллов были построены, сохранившиеся до наших дней, дворцово-замковый ансамбль, городская ратуша, Фарный костёл, монастырь бенедиктинок. К этим выдающимся памятникам архитектуры эпох позднего Ренессанса и Барокко относится парк "Альба", находящийся в едином планировочном замысле города и являющийся звеном в системе парков бассейна реки Уша (приток Немана). Он расположен в южном пригороде Несвижа.

Теперь парк "Альба" – один из старейших памятников садово-паркового искусства как национального, так и европейского значения, но используется как место для проведения только городских мероприятий.

Парк "Альба" был заложен Николаем Радзивилом Сироткой в конце XVI в. как загородная резиденция. Он соорудил пруды Альбанский и Святынь, заложил регулярный парк между прудами и главной аллеей, ведущей из города. Длина аллеи около двух километров, из деревьев преобладает липа. Её средний возраст около 250 лет.

Эпоха другого князя – Пана Коханку – оставила за собой сооружённую им в XVIII в. систему из восьми каналов, сходящихся к острову, подобную системе Версальского и Петербургского парков. На территории Беларуси эта система уникальна. В "Альбе" была образована организация Фацетипистов и создано целое поселение людей. Здесь были домики и японской, и китайской архитектуры, но в целом парк был насыщен бела-

русскими традициями. Это было время Романтизма на территории Беларуси.

Сегодня ситуация изменилась. Последняя санитарная очистка была проведена в 1930-х годах в северо-восточной части. Парк зарастает и захламывается. Северо-западная часть представляет собой уже лесопарковый массив. Из-за длительного отсутствия очисток от сухих деревьев и мусора, вырубки самосеявших заросли сохранившиеся аллеи и система каналов, что полностью лишило их привлекательности. В последнее время из-за отсутствия строгого контроля часто производятся вырубки деревьев ценных пород. Парк не используется по назначению и, соответственно, обделён вниманием, что ещё больше усугубляет его положение.

Внимание!

С 13 по 25 июля Белорусская Ассоциация студентов-архитекторов планирует проведение экологического лагеря "Альба-парк" в г. Несвиже. Целью лагеря является частичная очистка исторического парка "Альба", а также привлечение внимания общественности к состоянию одного из ценнейших памятников садово-паркового искусства Беларуси. В лагере примут участие 150 представителей молодёжных, общественных экологических организаций, а также около 150 школьников Несвижа с целью непосредственного приобщения подростков и молодёжи к проблемам сохранения природного и культурного наследия.

Белорусская Ассоциация студентов-архитекторов будет очень благодарна за любую помощь и поддержку в организации и проведении лагеря "Альба-парк" а также приглашает к сотрудничеству организации и частных лиц.

Для контактов:

220050 Беларусь, Минск, ул. К.Маркса, 14. БАСА.
Президент БАСА Андрей Коровянский.
тел. (375 172) 63-7658.

Информация предоставлена БАСА. Обработка "Школы-2".

Ваши вопросы и предложения относительно "Альба-парка" мы будем рады принять по электронной почте на адрес "Школы-2": school2@nsys.minsk.by

Экалягічная Асацыяцыя "Сфера" паведамляе аб змене адрэсы электроннай пошты, новая адрэса: pekot@myself.com

.....

Минская открытая экологическая библиотека "Эколайн" поменяла место своего нахождения и теперь расположена по адресу: ул. О.Кошевого, д.24.

Библиотека была открыта Республиканской общественной организацией "Эколайн" в конце ноября 1996 г. при поддержке Белорусского Фонда Сороса.

Как сообщил нам директор библиотеки Алексей Нестеренко, в настоящее время она насчитывает около шестисот печатных источников, посвящённых глобальным и региональным экологическим проблемам, влиянию загрязнений на окружающую среду и человека, антропогенному воздействию на окружающую среду, социальным и политическим аспектам экологических проблем, международному сотрудничеству в области экологии, экоправу, экоэкономике и т. д. Библиотека располагает также информацией о белорусских и зарубежных неправительственных организациях и фондах.

Посетители библиотеки имеют доступ к многочисленным электронным источникам информации (базам данных, информационным электронным бюллетеням), а также имеют возможность работы в сети Internet/WWW, для чего они могут получить квалифицированную консультацию прямо на месте. В распоряжении пользователей находится также ксерокс.

Библиотека рассчитана на представителей общественных организаций и государственных учреждений, студентов, преподавателей ВУЗов, учителей, одним словом, всех тех, кого серьёзно интересует круг вышеоцененных вопросов.

Для контактов:

220113 Минск-113, а/я 170 "Эколайн"
Тел./факс: (017) 230-2778 E-mail: ecobel@glas.apc.org

Александр ЧИРКОВ.

"Белорускія Экалягічныя Старонкі" – пад гэтай назваю распачала працу інфармацыйная служба "ЭКАЛАЙН" у глянбальнай кампютарнай сетцы Internet. Яна заснавана на тэхналогіі World Wide Web.

"Белорускія Экалягічныя Старонкі" маюць за мэту, з аднаго боку, размяшчэнне ў Internet інфармацыі, карыснай для грамадзкіх экалягічных арганізацыяў і палёгка ў доступу да іншых крыніцаў падобнай інфармацыі. Зь іншага боку, служба дапаможа гэтым арганізацыям зрабіць даступнымі праз Internet іх собскія матэрыялы.

Цяпер на Старонках прэзэнтаваны такія раздзелы:

- Беларускія экалягічныя арганізацыі
- Інфармацыя пра будучыя падзеі
- Беларускае экалягічнае заканадаўства
- Электронная пэрыодыка
- Публікацыі ЭКАЛАЙН

На Старонках ужо размяшчана web-вэрсія штомесяцовага бюлетэня EcoInform, рыхтуемага групам "Школа-2".

У бліжэйшы час на Старонках з'явіцца каталёг Менскай адкрытай экалягічнай бібліятэкі з мажлівасцю пошука па аўтару, назве й тэме. Старонкі таксама будуць дапоўнены спасылкамі на найбольш якасныя крыніцы экалягічнай інфармацыі ў Internet.

"Белорускія Экалягічныя Старонкі" запрашаюць Вас прэзэнтаваць:

- Інфармацыю пра Вашу экалягічную грамадскую арганізацыю
- Інфармацыю пра будучыя ці мінулыя падзеі
- Іншыя матэрыялы экалягічнага характару (затойкі, артыкулы, web-старонкі), якія ёсць вынікам Вашай працы

Для гэтага не патрэбнае ўмельства самастойна рыхтаваць матэрыялы да публікацыі ў Internet, проста патрэбна мець пэўны досвед працы ў экалягічнай галіне і мажлівасць работы з электроннай поштай.

Для контактаў:

URL: <http://cci.glasnet.ru/ecobel> E-mail: ecobel@glas.apc.org

Жадаючы набыць кнігу С.Шэннан "Питание в атомном веке: Как уберечь себя от малых доз радиации" (Мн.: Беларусь, 1991. - 302 с.)

звяртайтесь па тэлефоне (017) 242-6233 (паклікаць Максіма або Элу). Адрэн асобнік - 10 тыс. б.руб., дзесяць асобнікаў - 70 тыс. б.руб.

У кнізе амерыканскага лекара-дыетолога падаюцца звесткі пра ўздзеянне радыяцыі на арганізм чалавека, раскаваецца пра абарончыя функцы нашага арганізму, прыводзяцца звесткі аб прадуктах, якія трэба пазбягаць ці, наадварот, якія садзейнічаюць вывядзенню малых дозаў радыяцыі.

На старонках кнігі прадстаўлена інфармацыя аб прадуктах, іхных кампанэнтах, рэчывах і дадатках, патлумачаныя іх абарончыя ўласцівасці, прыведзеныя рэцэпты гатавання розных страваў. Пераклад на расейскую мову зроблены ў нашай краіне ўпершыню.

Для шырокага кола чытачоў.

Приветствуем рождение четвёртого выпуска *журнала экологических знаний и впечатлений "БЕЛОРУССКИЙ КЛИМАТ"*!

Тема этого номера — национальная и расовая толерантность, она затрагивает проблемы межнациональных отношений, этнической идентификации и современную "национальную идею".

В номере:

- Ким Хадеев "Мы беременны цивилизацией будущего?" (Заметки неомарксистствующего антимарксиста);

"В этой статье затронут лишь оптимистический вариант развития человечества. Прочие вероятности в ней не рассматриваются. Как максимум, это — самая приблизительная попытка некоего предпрогноза. Размер статьи не позволяет даже указать на явления и тенденции нашего времени, которые послужили почвой для моих предположений. Но они не взяты из воздуха и не высосаны из пальца. Речь идёт о процессе, не менее значимом, чем возникновение цивилизации."

- Владимир Мацкевич "Особенности национальных отношений на фоне культурных катастроф";

"Что будет, если Беларусь заселить *попусами* (или *лингмеями* ¹)? Возможно, кому-то из читателей этот вопрос покажется диким. Такое невозможно. Ну и что? Пусть невозможно, но попытаемся на фантастическом примере посмотреть — что же будет?"

"...Если принимать во внимание излагаемые выше факты, то на последний вопрос можно ответить: ничего не будет. Или будет всё то, что есть сегодня, потому что у современной Беларуси нет исторического возраста. Территория страны с её историческими развалинами не обжита современным населением, она как будто бы чужая для современных белорусов, почти так же, как была бы чужой для пришедших сюда *попусов*."

- эксклюзивное интервью с Юрием Хащеватским,

"Толерантность и устойчивость — вещи взаимосвязанные. Только когда человек самоценен, когда он определён — "Я дворник, но хороший дворник!", тогда он может признать ценность кого-то другого. Если человек пришёл к этому, он способен смотреть дальше, открывать для себя мир. Здесь нет противоречия, устойчивость и открытость совместимы.

Да, толерантность — это необходимое условие. Но как её прививать? Нужно просто ждать, чтобы она появилась. Всё время находятся люди, которые пытаются что-то привить, вырастить, но с обществом так не выходит — уже пытались привить экономику...

Взывать к национальному самосознанию? Да, это красивые слова, но пока получается только взывать...";

- Константин Скуратович "Национализм: брак культуры с государством";

- сокращённые переводы текстов Сергея Дубовца "Сярадняя Эўропа. Чаму мы не тут", Алеся Антипенко "Этнас, нацыя, нацыянальная самасьведомасьць" (да вызначэння падставовых паняццяў);

- эссе Сергея Дубовца "Среда и кровь";

- Алесь Турович "Манифест трансэкологизма";
- Виктор Пелевин "Зомбификация" (в сокращённом варианте);

- о национализме кратко и ёмко на киностранице. Либо подробнее о фильмах "Trainspotting", "Лесной Царь" и др., а также об истории ИРА и Майкла Коллинза, ставшего популярным благодаря последнему фильму Нейла Джордана.

Для контактов и с целью приобретения журнала обращайтесь по адресу:

220000 Минск, пр. Скаринны, 55,
тел. (017) 271-9713, Татьяна Ноевикова,
(017) 271-2254, Ольга Любин.

"Энергосберегающий дом"

Брошюра. Формат А5. 24 с. 1996 г. Перевод с немецкого и адаптация по инициативе Минского Экоклуба и БО МАЭ.

Прекрасное иллюстрированное введение в суть проблемы. Раскрывает вопросы потери энергии в деталях строения, оптимального использования электроэнергии, солнечной энергии, теплоснабжения и регулирования. Дает массу полезных советов.

Стройте дом
из соломенных блоков

Американская
технология строительства
энергоэффективных домов
из соломенных материалов
Шаг за шагом. Крис Степ
Практическое руководство
С. О. Макдоналда & М. Мирмана

"Стройте дом из соломенных блоков"

Практическое руководство. Формат А4, 60 с. 1996 г. Выпущено как пособие для международного семинара-практикума по строительству энергоэффективных домов из соломенных блоков (Беларусь, Минск-Загорье, август 1996 г., Solar Energy Int., Беларусское отделение МАЭ)

Первая адаптированная "русская" версия известного американского издания "Build It With Bales" С.О.Макдональда и М.Мирмана. Иллюстрированное пошаговое руководство по подготовке строительства зданий по технологии straw-bale и его осуществлению. Учет специфики СНГ. История технологии, вопросы и ответы, приложения.

Готовится к выпуску:

"Энергопассивный экодом"

Издание будет представлять собой компиляцию и обобщение опыта западных стран наряду с проектными предложениями, которые были разработаны и частично испытаны БО МАЭ.

По вопросам приобретения литературы обращайтесь в Беларусское отделение МАЭ:

220002 Минск, ул. В.Хоружей, 31а. Тел.: (017) 234-7527
E-mail: eco@ecoprom.belpak.minsk.by

Аблокі таюць на падыходзе да Сонца, празрыстая дымка сыцякае з промняў на мяккую, ледзь-ледзь паказваюцца траву.

Вада, рака знікаючая ў далечыні, зносіць на сваіх хвалях зіму. А тая курчыцца ў апошніх суторгах, спрабуе, але ня можа перасіліць цяпло. Яе карані, урослыя ў зямлю на шматлікія мэтры, абсечаны Сонцам. Сонца пазіхае, яно ўжо прагнулася. Яно не дазваляе спаць нікому.

Аблокі плывуць над краем страхі і зазіраюць у дробныя шчылінкі паміж дошак. А пад страхою на гарышчы сядзіць мыша. Зхуднелая за зіму, але чыстая і прыбраўшаяся. Яна сустракае вясну, яна працягвае жыць, яна жадае бачыць Сонца.

Стракача сарока. Яе даўгі чорны хвост гайдаецца над галінаю.

Лужы ня маюць колеру. Па гладкаму люстэрку плывуць лісьцікі, цягнучы за сабою доўгія хвосцікі ценяў.

Першыя мухі гудуць у чыстым зьвінячым паветры.

Па рацэ плывуць качкі...

Дождж... Цёплы і мяккі, змываючы стары пыл, ад яго ўсё пачынае расьці. Цяплыня расьцякаецца па дрэвах,...

***

...За вакном ідзе дождж, халодны і брыдкі. Шэрае неба завісла нізканізка, над самай галавою.

А Сонца сыпіць...

Красавік 1997 г.

Эла Мацьвіенка.

АГЛЯД ДРУКУ, нажалі, не патрапіў на старонкі дайджэсту, але гэтыя матэрыялы даступныя па e-mail, аб'ёмы файлаў у фармаце DOS – ASCII – каля 90–100 kB. Мы можам даслаць яго Вам таксама ў выглядзе ZIP-архіва і г. н. Агляд не ўключаецца непасрэдна ў электронны бюлетэнь з-за вялікага аб'ёму. Яго таксама можна атрымаць на Web-сайце "Экаінформ".

Калі Вы жадаеце атрымліваць нашае выданьне або выключыць сваю адрэсу са сьпісу разсылкі, зьвяртайцеся да нас па адрэсах, паданых ніжэй.

- * Мы будзем радыя зьмясьціць у выданьні Вашыя матэрыялы, маючыя адносіны да Беларусі і ня толькі.
- * Мы будзем шчыра ўдзячныя Вам за любыя Вашыя каментары і заўвагі.
- * Мы будзем удзячныя за спасылкі на "Экаінформ" і "Школу-2".
- * Мы разгледзім любыя прапановы ў галіне інфармацыйнага абмену.

3 павагаю,
Група "Школа-2".

Дзякуй Валерыю Лабко і Яўгену Широкаву
за прадстаўленьне графічных матэрыялы.

На першай старонцы вокладкі работа Элы Мацьвіенкі "Sunpaje sonejka". 1997.

"Экаінформ"

Выданьне групы "Школа-2" пры падтрымцы ISAR/USAID у рамках праграмы "Насеньне дэмакратыі".

На беларускай, расейскай, украінскай ды іншых мовах.

Рэдактар і журналіст Максім Капран.

Краўнік праекта і журналіст Аляксандар Чыркоў.

Журналістка Ірына Жыхар.

Мастацкае аздабленьне Элы Мацьвіенкі.

Карэктура й вёрстка Максіма Капрана

з дапамогаю Элы Мацьвіенкі.

Надрукавана ў "МІНСКТИППРОЕКТ"

(Менск, вул.Харужай, 13/61. (017) 228-6088)

Наклад: 300 ас.

Распаўсюджваецца свабодна.

Спасылкі на "Экаінформ" абавязковыя.

Eco

Inform © 1997 School-2 Group

220047 Беларусь, Менск-47, а/с 68

Тэл.: 243-4147 (Максім Капран),

268-8379 (Аляксандар Чыркоў),

242-6233 (Эла Мацьвіенка).

Факс (для): (017) 232-4544 (9.00-21.00)

E-mail: school2@nsys.minsk.by

http://cci.glasnet.ru/ecobel/ecoinform